

ΔΙΕΘΝΕΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ (IAS) 21 “ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΒΟΛΩΝ ΣΤΙΣ ΤΙΜΕΣ ΞΕΝΟΥ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ”

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΡΕΤΑΝΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΙΑΤΡΙΔΗ

Δρος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής
του Πανεπιστημίου του Manchester, Ην. Βασίλειο

Εισαγωγή

Η εναρμόνιση με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα καθίσταται ολοένα και περισσότερο επιτακτική ανάγκη. Καθώς η χρήση των διεθνών λογιστικών προτύπων γίνεται κοινή πρακτική ανάμεσα στις επιχειρήσεις του εξωτερικού, είναι απαραίτητο ο ελληνικός επιχειρηματικός κόσμος να εξοικειωθεί με αυτά και να κατανοήσει τις ωφέλειες που πηγάζουν από την εφαρμογή τους. Με δεδομένα την παγκοσμιοποίηση και το διεθνή ανταγωνισμό όλο και πιο πολλές επιχειρήσεις αναζητούν νέες και ελκυστικότερες αγορές για άντληση και επένδυση κεφαλαίων. Συνεπώς, η μη εναρμόνιση ή η καθυστερημένη προσαρμογή με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα θα τείνουν να δημιουργήσουν κόστη μετατροπής και πληροφόρησης, καθώς και πλήγμα στην αποτελεσματικότητα της κεφαλαιαγοράς, με αποτέλεσμα την αποθάρρυνση ή και την απομάκρυνση των ξένων επενδυτικών κεφαλαίων (Hegarty, 1997).

Η εναρμόνιση των λογιστικών πρακτικών μπορεί να μειώσει το κόστος των συναλλαγών⁽¹⁾ και το κόστος άντλησης κεφαλαίων, να υποστηρίξει το έργο των εποπτικών αρχών, να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της κεφαλαιαγοράς, να προσελκύσει ξένα κεφάλαια, και συνεπώς να δημιουργήσει επενδυτικές ευκαιρίες και να τονώσει την οικονομία. Επιπλέον, η υιοθέτηση των διεθνών λογιστι-

κών προτύπων μπορεί να οδηγήσει στην προετοιμασία ομοιόμορφων και ομοιογενών λογιστικών καταστάσεων, και επομένως στην παροχή συγκρίσιμων και αξιόπιστων λογιστικών πληροφοριών αναφορικά με την κερδοφορία, τις επιχειρηματικές αποφάσεις και προοπτικές των εταιρειών, τις επενδυτικές ευκαιρίες, κ.λπ. Η καθιέρωση των διεθνών λογιστικών προτύπων γίνεται αναγκαία ιδιαίτερα στο πλαίσιο της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης, καθώς επίσης και εν όψει συγχωνεύσεων και συνεργασιών των διαφόρων ευρωπαϊκών χρηματιστηρίων. Πιο συγκεκριμένα, από το 2005 και μετά οι επιχειρήσεις των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλουν να χρησιμοποιούν τα διεθνή λογιστικά πρότυπα για την κατάρτιση των λογιστικών καταστάσεών τους. Επίσης, η χρησιμότητα και σπουδαιότητα των διεθνών λογιστικών προτύπων φαίνεται και από το γεγονός ότι έχουν γίνει ευρέως αποδεκτά από τα περισσότερα ευρωπαϊκά και μη χρηματιστήρια. Για παράδειγμα, τα χρηματιστήρια του Λονδίνου και του Hong Kong

⁽¹⁾ Οι Moulin και Solomon (1989) υποστηρίζουν ότι πριν από την εφαρμογή των διεθνών λογιστικών προτύπων, οι διοικητικές δαπάνες που προέρχονταν από την τακτοποίηση των διαφορών στις λογιστικές και ελεγκτικές πρακτικές ανέρχονταν έως και στο 30% των συνολικών δαπανών των συγκεκριμένων υπηρεσιών.

ζητούν από τις εταιρείες που επιθυμούν να εισέλθουν στην αγορά κεφαλαίων να προσαρμόζουν τις λογιστικές και χρηματοοικονομικές καταστάσεις τους στα διεθνή λογιστικά πρότυπα. Επιπρόσθετα, η απήχηση που έχουν τα διεθνή λογιστικά πρότυπα καταδεικνύεται και από το ότι υπάρχουν αντίστοιχοι οργανισμοί σε 104 χώρες, οι οποίοι είναι μέλη και εκπροσωπούν την αρμόδια Αρχή ανάπτυξης και έκδοσης των διεθνών λογιστικών προτύπων (International Accounting Standards Board, IASB) (Houston και Reinstein, 2001). Η συγκεκριμένη Αρχή συνεργάζεται στενά με διεθνείς φορείς, όπως η αντίστοιχη αμερικανική Αρχή έκδοσης λογιστικών προτύπων (FASB), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Παγκόσμια Τράπεζα, κ.ά., ώστε να διασφαλίσει ότι τα λογιστικά πρότυπα που διαμορφώνει είναι ρεαλιστικά, αποτελεσματικά και αντανακλούν τις ανάγκες των επενδυτών και των κεφαλαιαγορών. Παράλληλα, το σχέδιο σύγκλισης των αμερικανικών λογιστικών προτύπων με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα (convergence project) βρίσκεται σε εξέλιξη και πρόκειται να συμβάλει σημαντικά στη βελτίωση της λογιστικής πρακτικής και των κανόνων που τη διέπουν.

Η λογιστική των συναλλαγματικών διαφορών

Η σωστή λογιστική αντιμετώπιση των συναλλαγματικών κερδών και ζημιών και η τοποθέτησή τους στο κατάλληλο μέρος στις λογιστικές καταστάσεις αποτελούν μείζον ζήτημα. Ενδεχόμενη λανθασμένη ή ελλιπής μεταχείριση των εν λόγω κερδών και ζημιών μπορεί να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην κερδοφορία και τη χρηματοοικονομική θέση μιας επιχείρησης. Αυτό βέβαια τείνει να ποικίλει ανάλογα με το μέγεθος των συναλλαγματικών διαφορών και την έκθεση της επιχείρησης στο συναλλαγματικό κίνδυνο (foreign exchange exposure). Γενικά, υπάρχουν τρία είδη συναλλαγματικού κινδύνου: 1) Το πρώτο είδος σχετίζεται με τις επιπτώσεις της διακύμανσης των συναλλαγματικών ισοτιμιών

στην αξία της επιχείρησης και τις μελλοντικές ταμειακές ροές της (economic exposure). 2) Το δεύτερο είδος συναλλαγματικού κινδύνου αφορά στις περιπτώσεις που οι επιχειρηματικές δραστηριότητες και συναλλαγές μιας εταιρείας με θυγατρικές και άλλες εταιρείες του εξωτερικού είναι εκπεφρασμένες σε ξένο νόμισμα (transaction exposure). 3) Τέλος, το τρίτο είδος συναλλαγματικού κινδύνου αναφέρεται στη μετατροπή των οικονομικών καταστάσεων των εκμεταλλεύσεων εξωτερικού, όπου οι λογαριασμοί των θυγατρικών εταιρειών, οι οποίοι είναι εκπεφρασμένοι σε ξένο νόμισμα, πρέπει να εκφραστούν στο εγχώριο νόμισμα της μητρικής εταιρείας (translation exposure).

Τα συναλλαγματικά κέρδη και ζημίες που προέρχονται από τις συναλλαγές μιας εταιρείας σε ξένο νόμισμα (transaction gains & losses) καταχωρούνται στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης. Αναφορικά με τις συναλλαγματικές διαφορές, που προκύπτουν από τη μετατροπή των οικονομικών καταστάσεων των εκμεταλλεύσεων εξωτερικού (translation gains & losses) είτε μέσω ενοποίησης είτε μέσω της μεθόδου καθαρής θέσης, μέρος της βιβλιογραφίας υποστηρίζει ότι και αυτές πρέπει να καταχωρούνται στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης (βλ. Beaver and Wolfson, 1982 and 1984; Wojciechowski, 1982; Adler and Dumas, 1983; Callaghan and Bazaz, 1992). Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι η διακύμανση των συναλλαγματικών ισοτιμιών επηρεάζει την αξία της επιχείρησης και ότι τα συναλλαγματικά κέρδη και ζημίες αποτελούν έμμεσα απόρροια επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και πρωτοβουλιών. Συνεπώς, θα πρέπει να καταχωρούνται στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης μαζί με τα άλλα είδη κερδών και ζημιών που συνθέτουν τη συνολική εικόνα της επιχείρησης (βλ. επίσης Hirst and Hopkins, 1998; Dhaliwal et al, 1999).

Σε αντίθεση με την παραπάνω άποψη, άλλο τμήμα της βιβλιογραφίας υποστηρίζει ότι το συγκεκριμένο είδος συναλλαγματικών διαφορών αποτελεί μη πραγματικό μέγεθος, μη πραγματικά κέρδη και ζημίες. Επομένως, η καταχώρησή τους στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης είναι πιθανό να

διαστρεβλώσει την πραγματική εικόνα της επιχείρησης και να αποπροσανατολίσει τους επενδυτές (βλ. Lipe, 1986; Garlicki et al, 1987; Soo and Soo, 1994; Dhaliwal et al, 1998). Η πρακτική που ενδείκνυται τόσο από το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 21 (ΔΛΠ 21 – Οι Επιδράσεις των Μεταβολών στις Τιμές Συναλλάγματος) όσο και από τα αντίστοιχα βρετανικά (SSAP 20: Statement of Standard Accounting Practice No. 20 – Foreign Currency Translation) και αμερικανικά (SFAS 52: Statement of Financial Accounting Standards No. 52 – Foreign Currency Translation) πρότυπα είναι η μεταφορά των συγκεκριμένων συναλλαγματικών διαφορών στον ισολογισμό και συγκεκριμένα στα ίδια κεφάλαια. Με αυτό τον τρόπο αποφεύγονται η αστάθεια στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης αλλά και οι περιπτώσεις επέμβασης των managers στη διαμόρφωση των αποτελεσμάτων και παραπλάνησης των επενδυτών.

Για παράδειγμα, υποτίμηση του εγχώριου νομίσματος της μητρικής εταιρείας έναντι του νομίσματος θυγατρικής της στο εξωτερικό αναμένεται να οδηγήσει σε συναλλαγματικά κέρδη κατά τη μετατροπή των οικονομικών καταστάσεων των εκμεταλλεύσεων εξωτερικού. Μια τέτοια εξέλιξη ενδέχεται να λειτουργήσει ως κίνητρο για τους managers να καταχωρήσουν τα συγκεκριμένα κέρδη στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, προκειμένου να ενισχύσουν την εικόνα της επιχείρησής τους, να εμφανίσουν υψηλά κέρδη, να εντυπωσιάσουν και να προσελκύσουν περισσότερους επενδυτές, και τελικά να επηρεάσουν θετικά τις αμοιβές και τα bonus τους. Η διακύμανση που χαρακτηρίζει τις συναλλαγματικές ισοτιμίες όμως δεν είναι καθόλου προβλέψιμη και ούτε παραμένει σταθερή στο χρόνο. Συνεπώς, η καταγραφή των συγκεκριμένων κερδών στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης θα έτεινε να δημιουργήσει αστάθεια και αβεβαιότητα στα αποτελέσματα της επιχείρησης, γεγονός που θα επηρέαζε ανάλογα και την ψυχολογία και την αντίδραση της κεφαλαιαγοράς.

Πράγματι, το αμερικανικό πρότυπο SFAS 8 (Accounting for the Translation of Foreign Currency Transactions and Foreign Currency Financial State-

ments), το οποίο πρότεινε την καταχώρηση των συναλλαγματικών κερδών και ζημιών από τη μετατροπή των οικονομικών καταστάσεων των εκμεταλλεύσεων εξωτερικού στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης (προ της αντικατάστασής του από το ισχύον SFAS 52), οδήγησε τόσο στη δυσχέρηση και αστάθεια των αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων όσο και στην αρνητική αντίδραση της κεφαλαιαγοράς (βλ. Griffin and Castanias, 1987; Collins and Salatka, 1993; Bazaz and Senteney, 1995). Επιπλέον, στην προσπάθειά τους να αντιμετωπίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις από τη διακύμανση των συναλλαγματικών ισοτιμιών στα αποτελέσματά τους, οι επιχειρήσεις είναι πιθανό να καταφύγουν στη χρήση hedging, το οποίο ενδεχομένως να αυξήσει περαιτέρω το συνολικό κόστος και ρίσκο (βλ. Salatka, 1989; Collier et al, 1990; Hu, 1996). Αντιθέτως, η καταγραφή των συγκεκριμένων συναλλαγματικών διαφορών στον ισολογισμό (SFAS 52) μείωσε σημαντικά την αστάθεια στα αποτελέσματα των επιχειρήσεων και επίσης βρήκε θετική ανταπόκριση από την αμερικανική κεφαλαιαγορά (βλ. Seidler and McConnell, 1982; Chen et al, 1990; Kim and Ziebart, 1991).

Η καταχώρηση των συναλλαγματικών κερδών και ζημιών, που προέρχονται από τη μετατροπή των οικονομικών καταστάσεων των εκμεταλλεύσεων εξωτερικού, στον ισολογισμό συμβάλλει σημαντικά στη σταθερότητα των χρηματοοικονομικών αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων. Ταυτόχρονα, ενισχύονται η σταθερότητα της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης και η κερδοφορία των επιχειρήσεων. Συνεπώς, προάγονται τα συμφέροντα τόσο των managers όσο και των μετόχων, δεδομένου ότι η αστάθεια στα αποτελέσματα, που ενδεχομένως προέκυπτε από την καταχώρηση των συναλλαγματικών διαφορών στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, θα έτεινε να επηρεάσει αρνητικά τις αποδόσεις των μετοχών, τις αμοιβές των διοικούντων και τη συμπεριφορά των επενδυτών απέναντι στις επιχειρήσεις. Επιπλέον, η σταθερότητα στα αποτελέσματα των επιχειρήσεων μπορεί να επιφέρει σταθερότητα σε σημαντικούς δείκτες, όπως οι δείκτες

απόδοσης, κερδοφορίας, χρηματοοικονομικής μόχλευσης, μεγέθυνσης, φορολογίας, κ.λπ., όπως επίσης και να επιδράσει θετικά στη συμπεριφορά και την αντίδραση της κεφαλαιαγοράς (βλ. Ronen and Sadan, 1981; Kirsch et al, 1990).

Σύγκριση με την αμερικανική και βρετανική λογιστική πρακτική

Η αμερικανική λογιστική πρακτική αναφορικά με τη λογιστική αντιμετώπιση των συναλλαγματικών κερδών και ζημιών εκφράζεται κυρίως στο SFAS 52. Οι κύριες διαφορές με το ΔΛΠ 21 εστιάζονται στα παρακάτω σημεία:

Μέθοδοι μετατροπής των λογιστικών καταστάσεων

Η μέθοδος μετατροπής των λογιστικών καταστάσεων εξαρτάται από το αν η εκμετάλλευση εξωτερικού είναι αναπόσπαστο κομμάτι των εργασιών της εξεταζόμενης επιχείρησης (temporal method) ή αποτελεί αυτόνομη οικονομική μονάδα του εξωτερικού (closing rate method). Σε αντίθεση με το SSAP 20, το ΔΛΠ 21 και το SFAS 52 συνιστούν ότι στην περίπτωση που η εκμετάλλευση εξωτερικού αλλάζει ταυτότητα, η μετατροπή των λογιστικών καταστάσεων οφείλει να εφαρμόζεται με βάση την ημερομηνία που πραγματοποιήθηκε η συγκεκριμένη αλλαγή. Για παράδειγμα, αν μια εκμετάλλευση εξωτερικού είναι αναπόσπαστο κομμάτι των εργασιών της εξεταζόμενης επιχείρησης και αλλάξει σε αυτόνομη οικονομική μονάδα του εξωτερικού, τα μη νομισματικά στοιχεία θα πρέπει να μετατραπούν με τις ισοτιμίες της ημερομηνίας κλεισίματος του ισολογισμού (closing rate method). Στην αντίθετη περίπτωση που μια αυτόνομη οικονομική μονάδα του εξωτερικού αλλάξει σε εκμετάλλευση εξωτερικού και αναπόσπαστο κομμάτι των εργασιών της εξεταζόμενης επιχείρησης, τα μη νομισματικά στοιχεία θα πρέπει να μετατραπούν με τις ιστορικές ισοτιμίες, δηλαδή τις ισοτιμίες που επικρατούν την ημέρα της αλλαγής (temporal method).

Μετατροπή της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης

Αναφορικά με τη μετατροπή της κατάστασης αποτελεσμάτων χρήσης, το SSAP 20 προτείνει τη χρήση είτε της μέσης ισοτιμίας της λογιστικής περιόδου είτε της ισοτιμίας της ημερομηνίας κλεισίματος του κάθε ισολογισμού. Από την άλλη, το ΔΛΠ 21 και το SFAS 52 τονίζουν ότι η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης μπορεί να μετατρέπεται με βάση τη μέση ισοτιμία της περιόδου, ενώ εναλλακτικά μπορούν να εφαρμόζονται κατά περίπτωση οι ισοτιμίες που επικρατούν όταν πραγματοποιούνται οι συναλλαγές.

Μετατροπή των νομισματικών και μη νομισματικών περιουσιακών στοιχείων

Το SSAP 20 δεν διαχωρίζει μεταξύ περιουσιακών στοιχείων σε ιστορικές τιμές και περιουσιακών στοιχείων σε τρέχουσες τιμές. Ωστόσο, προσδιορίζει ότι τα μη νομισματικά στοιχεία οφείλουν να μετατρέπονται με βάση τις ισοτιμίες της ημέρας των συναλλαγών. Το ΔΛΠ 21, από την άλλη, είναι πιο συγκεκριμένο και αναφέρει ότι τα μη νομισματικά στοιχεία τα οποία εμφανίζονται σε ιστορικές τιμές πρέπει ομοίως να μετατρέπονται με τις ισοτιμίες της ημερομηνίας των συναλλαγών, ενώ τα μη νομισματικά στοιχεία τα οποία εμφανίζονται σε τρέχουσες τιμές πρέπει να μετατρέπονται με τις ισοτιμίες που επικρατούν όταν προσδιορίστηκαν οι συγκεκριμένες τιμές. Το ΔΛΠ 21 επίσης τονίζει ότι τα νομισματικά στοιχεία πρέπει να μετατρέπονται με τις ισοτιμίες της ημερομηνίας κλεισίματος του κάθε ισολογισμού.

Μετατροπή των μακροπρόθεσμων νομισματικών περιουσιακών στοιχείων

Παρό' όλες τις ομοιότητες με τα αντίστοιχα αμερικανικά και βρετανικά πρότυπα, το ΔΛΠ 21 εμφανίζεται ως πιο ευέλικτο αναφορικά με τα συναλλαγματικά κέρδη και ζημιές που σχετίζονται με μακροπρόθεσμα νομισματικά στοιχεία, τα οποία μπορούν εναλλακτικά να αποσβεστούν λαμβάνοντας υπ' όψη τη διάρκεια της οικονομικής ζωής τους. Από την άλλη, σύμφωνα με το SFAS 52 και το SSAP 20, τέτοιου είδους κέρδη και ζημιές καταχωρούνται

στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης της εκάστοτε λογιστικής περιόδου.

Λογιστική αξία περιουσιακών στοιχείων και συναλλαγματικές διαφορές

Σε αντίθεση με το SSAP 20 και το SFAS 52, το ΔΛΠ 21 επιτρέπει σε ορισμένες συγκεκριμένες περιπτώσεις να συμπεριληφθούν οι συναλλαγματικές διαφορές στη λογιστική αξία του σχετικού περιουσιακού στοιχείου. Τέτοιες περιπτώσεις είναι μεταξύ άλλων μια σοβαρή υποτίμηση ή διολίσθηση ενός νομίσματος, για την οποία δεν υπάρχουν μέτρα αντιστάθμισης του κινδύνου και η οποία επηρεάζει τις υποχρεώσεις της επιχείρησης, που δεν μπορούν να διακανονισθούν και που προέρχονται από πρόσφατη (μέχρι δώδεκα μήνες πριν από την υποτίμηση ή διολίσθηση του νομίσματος) αγορά περιουσιακού στοιχείου σε ξένο νόμισμα. Προκειμένου να είναι εφικτός ο παραπάνω εναλλακτικός χειρισμός, η αναπροσαρμοσμένη λογιστική αξία δεν πρέπει να υπερβαίνει τη χαμηλότερη αξία μεταξύ κόστους αντικατάστασης (replacement cost) και ανακτήσιμης αξίας (recoverable amount) από την πώληση ή χρήση του συγκεκριμένου περιουσιακού στοιχείου.

Μετατροπή συναλλαγματικών διαφορών από αγορά επιχείρησης του εξωτερικού

Το SFAS 52 προσδιορίζει ότι η ισοτιμία της ημερομηνίας κλεισίματος του κάθε ισολογισμού πρέπει να χρησιμοποιείται για τη μετατροπή της υπεραξίας και των σχετικών προσαρμογών, που προέρχονται από αγορά επιχείρησης του εξωτερικού. Επίσης, αναφέρει ότι η συγκεκριμένη μετατροπή οφείλει να γίνεται στο τέλος κάθε λογιστικής χρήσης. Από την άλλη πλευρά, το ΔΛΠ 21 επιτρέπει τη χρήση είτε της ισοτιμίας της ημερομηνίας κλεισίματος του κάθε ισολογισμού είτε της ιστορικής ισοτιμίας χωρίς περαιτέρω μετατροπές ή προσαρμογές.

Υπερπληθωριστικές οικονομίες και μετατροπή των λογιστικών καταστάσεων

Στην περίπτωση υπερπληθωριστικής οικονομίας, το ΔΛΠ 21 συνιστά ότι πριν τη μετατροπή οι λογιστικές

καταστάσεις οφείλουν να καταρτίζονται με βάση το ΔΛΠ 29 – Χρηματοοικονομική Παρουσίαση σε Υπερπληθωριστικές Οικονομίες. Επίσης, τονίζει ότι η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης πρέπει να μετατρέπεται με τις ισοτιμίες της ημερομηνίας κλεισίματος του ισολογισμού. Το ΔΛΠ 29 προσδιορίζει ότι μια οικονομία μπορεί να χαρακτηριστεί ως υπερπληθωριστική όταν στη διάρκεια τριών ετών ο σωρευμένος πληθωρισμός αγγίζει ή ξεπερνά το 100%. Αντίθετα, το SSAP 20 δεν προσδιορίζει το ύψος του πληθωρισμού, αλλά επισημαίνει ότι πριν τη μετατροπή οι λογιστικές καταστάσεις οφείλουν να προσαρμόζονται ώστε να συμπεριλαμβάνουν τις επιπτώσεις της διακύμανσης των συναλλαγματικών ισοτιμιών στα λογιστικά μεγέθη και να αντικατοπτρίζουν τα τρέχοντα επίπεδα των τιμών. Εναλλακτικά, το SSAP 20 προτείνει οι λογιστικές καταστάσεις να καταρτίζονται χρησιμοποιώντας κάποιο σκληρό νόμισμα (όχι απαραίτητα το “reporting currency”) ως το “functional currency”. Από την άλλη, το SFAS 52 συνιστά ότι στην περίπτωση υπερπληθωριστικής οικονομίας, οι λογιστικές καταστάσεις πρέπει να επαναδιατυπώνονται με τέτοιο τρόπο που το “reporting currency” να ταυτίζεται με το “functional currency”.

Διάθεση οικονομικής μονάδας του εξωτερικού και συναλλαγματικές διαφορές

Σύμφωνα με το ΔΛΠ 21 και το SFAS 52, στην περίπτωση διάθεσης οικονομικής μονάδας του εξωτερικού οι σωρευμένες συναλλαγματικές διαφορές οφείλουν να καταχωρούνται στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης της ίδιας λογιστικής περιόδου στην οποία λογίζονται τα κέρδη ή οι ζημιές από τη διάθεση αυτή. Από την άλλη, το SSAP 20 δεν περιέχει ανάλογες προβλέψεις. Γενικά όμως, η βρετανική λογιστική πρακτική και συγκεκριμένα το FRS 3 (Financial Reporting Standard No. 3 – Reporting Financial Performance) αναφέρουν ότι κατά την περίοδο της διάθεσης τέτοιες συναλλαγματικές διαφορές δεν πρέπει να καταχωρούνται ούτε στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης ούτε στην κατάσταση των συνολικών πραγματοποιηθέντων κερδών και ζημιών (statement of total recognized gains and losses).

Μετατροπή ποσού δανείου/επένδυσης σε οικονομική μονάδα του εξωτερικού

Στην περίπτωση χρήσης δανειακών κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση ή την παροχή αντιστάθμισης του κινδύνου της καθαρής επένδυσης της επιχείρησης σε οικονομική μονάδα του εξωτερικού, το SSAP 20 επιτρέπει τόσο την επένδυση όσο και το ποσό του δανείου να μετατραπούν χρησιμοποιώντας την ισοτιμία της ημερομηνίας κλεισίματος του ισολογισμού, και την καταχώρηση των σχετικών διαφορών στα ίδια κεφάλαια, όπου θα αντισταθμίσουν το ένα το άλλο. Αντιθέτως, το ΔΛΠ 21 επιτρέπει μόνο τις διαφορές που προέρχονται από το δάνειο να καταχωρηθούν στα ίδια κεφάλαια.

Αντιστάθμιση του κινδύνου επένδυσης σε οικονομική μονάδα του εξωτερικού

Το ΔΛΠ 21 δεν ασχολείται με τη λογιστική της αντιστάθμισης του κινδύνου (hedge accounting). Η μόνη εξαίρεση είναι οι συναλλαγματικές διαφορές που προέρχονται από υποχρέωση σε ξένο νόμισμα, η οποία λειτουργεί ως αντιστάθμιση του κινδύνου καθαρής επένδυσης σε οικονομική μονάδα του εξωτερικού. Σύμφωνα με το ΔΛΠ 21, τέτοιες διαφορές πρέπει να καταχωρούνται στα ίδια κεφάλαια. Από την άλλη, το SFAS 52 δείχνει πιο ευέλικτο και επισημαίνει ότι η συναλλαγή που είναι το μέσο της αντιστάθμισης του κινδύνου δεν είναι απαραίτητο να περιορίζεται μόνο σε υποχρεώσεις σε ξένο νόμισμα, αλλά μπορεί να είναι οποιαδήποτε συναλλαγή σε ξένο νόμισμα που προσφέρει αντιστάθμιση του κινδύνου καθαρής επένδυσης σε οικονομική μονάδα του εξωτερικού. Όπως το ΔΛΠ 21 έτσι και το SFAS 52 τονίζει ότι τέτοιες συναλλαγματικές διαφορές οφείλουν να καταχωρούνται στα ίδια κεφάλαια. Αντιθέτως, το SSAP 20 περιορίζει τις συναλλαγές που μπορούν να λειτουργήσουν ως μέσα αντιστάθμισης του κινδύνου μόνο στις υποχρεώσεις σε ξένο νόμισμα, και αναφέρει ότι οι διαφορές που καταχωρούνται στα ίδια κεφάλαια δεν πρέπει να υπερβαίνουν τις αντισταθμιστικές (offsetting) διαφορές που προέρχονται από την συγκεκριμένη επένδυση.

Παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα ως μέτρα αντιστάθμισης κινδύνου

Η λογιστική των παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων δεν αποτελεί αντικείμενο μελέτης του ΔΛΠ 21. Τα πρότυπα που ασχολούνται με τέτοια προϊόντα είναι το ΔΛΠ 29, το ΔΛΠ 32 (Financial Instruments: Disclosure and Presentation) και το ΔΛΠ 39 (Financial Instruments: Recognition and Measurements). Ομοίως, το SSAP 20 παρέχει λίγη πληροφόρηση για τα παράγωγα προϊόντα. Ωστόσο, κάνει ειδική μνεία στα forwards και επιτρέπει τις επιχειρήσεις να καταχωρούν τις συναλλαγές και τα νομισματικά στοιχεία με βάση τις προθεσμιακές τιμές που προδιορίζονται στα σχετικά forwards. Από την άλλη, το SFAS 52 περιέχει λεπτομερείς οδηγίες αναφορικά με τα παραπάνω προϊόντα, των οποίων η λογιστική αντιμετώπιση εξαρτάται από το χαρακτήρα τους: από το αν δηλαδή αποτελούν μέτρα αντιστάθμισης του κινδύνου μιας καθαρής επένδυσης σε οικονομική μονάδα του εξωτερικού, μιας υποχρέωσης σε ξένο νόμισμα, κ.ά., ή εξυπηρετούν κερδοσκοπικούς σκοπούς.

Παρουσίαση των καθαρών συναλλαγματικών διαφορών

Σε αντίθεση με το SSAP 20, το ΔΛΠ 21 και το SFAS 52 καθιστούν απαραίτητη την αναλυτική παρουσίαση και αξιολόγηση των καθαρών συναλλαγματικών κερδών και ζημιών που καταχωρούνται στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης.

Μετατροπή των οικονομικών καταστάσεων των εκμεταλλεύσεων εξωτερικού

Το ΔΛΠ 21 και το SFAS 52 υπαγορεύουν ότι οι συναλλαγματικές διαφορές, που προέρχονται από τη μετατροπή των οικονομικών καταστάσεων των εκμεταλλεύσεων εξωτερικού και καταχωρούνται στα ίδια κεφάλαια, πρέπει να παρουσιάζονται ξεχωριστά στις λογιστικές καταστάσεις και να συνοδεύονται από πληροφόρηση σχετικά με το μέγεθός τους στην αρχή και το τέλος της λογιστικής χρήσης. Με αυτό τον τρόπο επίσης παρέχεται πολύτιμη πληροφόρηση για τις σωρευμένες συναλλαγματικές διαφορές. Το SFAS 52 δίνει ιδιαίτερη

έμφαση στις κινήσεις που παρουσιάζουν τα ίδια κεφάλαια και ζητά από τις επιχειρήσεις να παρέχουν αναλυτικές πληροφορίες και εξηγήσεις στις λογιστικές καταστάσεις τους αναφορικά με τις εν λόγω αυξομειώσεις. Από την άλλη, σύμφωνα με το SSAP 20, οι παραπάνω συναλλαγματικές διαφορές, που προέρχονται από τη μετατροπή των οικονομικών καταστάσεων των εκμεταλλεύσεων εξωτερικού, δεν καταχωρούνται σε ξεχωριστό λογαριασμό των ιδίων κεφαλαίων, με αποτέλεσμα οι σωρευμένες συναλλαγματικές διαφορές να μην είναι εμφανείς στις λογιστικές καταστάσεις.

Μετατροπή των λογιστικών καταστάσεων και παροχή πληροφοριών

Επιπλέον, το ΔΛΠ 21 κρίνει αναγκαία την παροχή πληροφοριών στις λογιστικές καταστάσεις σχετικά με τις μεθόδους μετατροπής των οικονομικών καταστάσεων των εκμεταλλεύσεων εξωτερικού και τις συναλλαγματικές ισοτιμίες – της ημερομηνίας κλεισίματος του κάθε ισολογισμού ή της μέσης ισοτιμίας της λογιστικής περιόδου – που χρησιμοποιούνται ιδιαίτερα για τη μετατροπή των καταστάσεων αποτελεσμάτων χρήσης. Στην περίπτωση αλλαγής της μεθόδου μετατροπής των λογιστικών καταστάσεων ή του τηρουμένου νομίσματος, οι επιχειρήσεις οφείλουν να παρέχουν εξηγήσεις και να γνωστοποιούν τις σχετικές επιπτώσεις στα ίδια κεφάλαια, τα χρηματοοικονομικά αποτελέσματα και τα λοιπά λογιστικά μεγέθη.

Συμπεράσματα

Η έκθεση των επιχειρήσεων στο συναλλαγματικό κίνδυνο καθώς και το μέγεθος των συναλλαγματικών διαφορών, που προέρχονται από τη μετατροπή των οικονομικών καταστάσεων των εκμεταλλεύσεων εξωτερικού, μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τη χρηματοοικονομική κατάσταση και τα αποτελέσματά τους. Συνεπώς, είναι απαραίτητο η λογιστική αντιμετώπιση των παραπάνω συναλλαγματικών διαφορών να προσεγγίζεται με ιδιαίτερη προσοχή, ώστε οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις να εκφράζουν την πραγματική εικόνα

των επιχειρήσεων και να διασφαλίζονται τα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων μερών και κυρίως των μετόχων και των επενδυτών. Η ποιότητα των λογιστικών καταστάσεων και η διαφάνεια και ακρίβεια των παρεχόμενων πληροφοριών οφείλουν να είναι η προτεραιότητα τόσο των αρχών όσο κι εκείνων που τις καταρτίζουν, προκειμένου να ενισχυθούν η αξιοπιστία και η αποτελεσματικότητα της κεφαλαιαγοράς. Επίσης, είναι σημαντικό οι συντονιστικές επιτροπές που διαμορφώνουν τους κανόνες και τα πρότυπα που διέπουν τη λογιστική πρακτική να εξετάζουν και να γνωστοποιούν τους περιορισμούς που υπάρχουν καθώς και τα προβλήματα που ενδέχεται να προκύψουν κατά την εφαρμογή των διαφόρων λογιστικών διατάξεων. Επιπλέον, είναι αναγκαίο οι αρμόδιες αρχές να λαμβάνουν υπ' όψη και να προνοούν για τις περιπτώσεις που παρατηρείται ευκαιριακή και καιροσκοπική συμπεριφορά εκ μέρους των managers (opportunistic behaviour), οι οποίοι επιχειρούν να επηρεάσουν τα λογιστικά μεγέθη με αθέμιτες τεχνικές και να αποπροσανατολίσουν τους επενδυτές. Τέλος, είναι εξαιρετικά ωφέλιμο και χρήσιμο να μελετηθεί το πώς η κεφαλαιαγορά αντιλαμβάνεται τις διατάξεις του ΔΛΠ 21 καθώς και η αντίδρασή της στην έκδοση του συγκεκριμένου προτύπου. Μια σφαιρική μελέτη γύρω από τις επιπτώσεις του ΔΛΠ 21 στη χρηματοοικονομική θέση και τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων μπορεί να δώσει σημαντικά στοιχεία στις αρχές αναφορικά με την αποτελεσματικότητα του συγκεκριμένου προτύπου και το περιθώριο περαιτέρω βελτίωσης και ανάπτυξης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Accounting Standards Board (ASB) (1983), "Foreign Currency Translation", Statement of Standard Accounting Practice (SSAP) No. 20, Accounting Standards Board.
- _____ (1992), "Reporting Financial Performance", Financial Reporting Standard (FRS) No. 3, Accounting Standards Board.
- Adler, M. and B. Dumas (1983), "International Portfolio Choice and Corporation Finance: A Synthesis", *Journal of Finance*, (June): 925-984.
- Bazaz, M. and D. Senteney (1995), "The Impact of SAFS No. 8 Translation Procedures upon the Equity Security

- Price Response to U.S.-Based MNEs' Earnings News", *Advances in International Accounting*, 8: 15-29.
- Beaver, W. and M. Wolfson (1982), "Foreign Currency Translation and Changing Prices in Perfect and Complete Markets", *Journal of Accounting Research*, (Autumn): 528-550.
- _____ (1984), "Foreign Currency Translation Gains and Losses: What Effect Do They Have and What Do They Mean?", *Financial Analysts Journal*, (March/April): 28-36.
- Callaghan, J. and M. Bazaz, (1992), "Comprehensive Measurement of Foreign Income: A Case of SFAS No. 52", *The International Journal of Accounting*, 27: 80-87.
- Chen, A., E. Comiskey and C. Mulford (1990), "Foreign Currency Translation and Analyst Forecast Dispersion: Examining the Effects of Statement of Financial Accounting Standards No. 52", *Journal of Accounting and Public Policy*, 9: 239-256.
- Collier, P., E. Davis, J. Coatis and S. Longden (1990), "The Management of Currency Risk: Case Studies of US and UK Multinationals", *Accounting and Business Research*, (Summer): 206-210.
- Collins, D. and W. Salatka (1993), "Noisy Accounting Earnings Signals and Earnings Response Coefficients: The Case of Foreign Currency Accounting", *Contemporary Accounting Research*, 10 (1): 119-159.
- Dhaliwal, D., K. Subramanyam and R. Trezevant (1998), "The Value Relevance of Comprehensive Income and its Components", Working Paper, Presented at the 1998 Journal of Accounting and Economics, "Accounting in the Twenty-First Century".
- _____ (1999), "Is Comprehensive Income Superior to Net Income as a Measure of Firm Performance?", *Journal of Accounting and Economics*, 26: 43-67.
- Financial Accounting Standards Board (FASB) (1975), "Accounting for the Translation of Foreign Currency Transactions and Foreign Currency Financial Statements", Statement of Financial Accounting Standards (SFAS) No. 8, Financial Accounting Standards Board.
- _____ (FASB) (1982), "Foreign Currency Translation", Statement of Financial Accounting Standards (SFAS) No. 52, Financial Accounting Standards Board.
- Garlicki, T., F. Fabozzi and R. Fonfeder (1987), "The Impact of Earnings under FASB 8 on Equity Returns", *Financial Management*, (Autumn): 36-44.
- Griffin, P. and R. Castanias (1987), "Accounting for the Translation of Foreign Currencies: The Effects of Statement 52 on Equity Analysts", Stamford, CT: Financial Accounting Standards Board.
- Hegarty, J. (1997), "Accounting for the Global Economy: Is National Regulation Doomed to Disappear?", *Accounting Horizons*, December, pp. 75-90.
- Hirst, D. E. and P. E. Hopkins (1998), "Comprehensive Income Reporting and Analysts' Valuation Judgements", *Journal of Accounting Research*, 36 (Supplement): 47-75.
- Houston, M. and A. Reinstein (2001), "International Accounting Standards and Their Implications for Accountants and US Financial Statement Users", *Review of Business*, Spring.
- Hu, H. (1996), "Behind the Corporate Hedge: Information and the Limits to 'Shareholder Wealth Maximization'", *Journal of Applied Corporate Finance*, (Fall): 39-51.
- International Accounting Standards Board (IASB) (r1993), "The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates", International Accounting Standard (IAS) No. 21, International Accounting Standards Board.
- _____ (r1994), "Financial Reporting in Hyperinflationary Economies", International Accounting Standard (IAS) No. 29, International Accounting Standards Board.
- _____ (1995), "Financial Instruments: Disclosure and Presentation", International Accounting Standard (IAS) No. 32, International Accounting Standards Board.
- _____ (1998), "Financial Instruments: Recognition and Measurements", International Accounting Standard (IAS) No. 39, International Accounting Standards Board.
- Kim, D. and D. Ziebart (1991), "An Investigation of the Price and Trading Reactions to the Issuance of FASB No. 52", *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, (Winter): 35-47.
- Kirsch, R., T. Evans and T. Douppnik (1990), "FASB Statement 52, An Accounting Policy Intervention: US-based Multinational Corporation Preenactment Lobbying Behaviour", *Advances in International Accounting*, 3: 155-171.
- Lipe, R. (1986), "The Information Contained in the Components of Earnings", *Journal of Accounting Research*, 24, (Supplement): 37-64.
- Ronen, J. and S. Sadan (1981), "Smoothing Income Numbers: Objectives, Means and Implications", Addison-Wesley.
- Salatka, W. (1989), "The Impact of SFAS No. 8 on Equity Prices of Early and Late Adopting Firms: An Events Study and Cross-Sectional Analysis", *Journal of Accounting and Economics*, (February): 35-70.
- Seidler, L. and P. McConnell (1982), "FASB Statement No. 52 on Foreign Currency Translation: A First Look", *Financial Analyst Journal* (January/February): 18-20.
- Soo, B. and L. Soo (1994), "Accounting for the Multinational Firm: Is the Translation Process Valued by the Stock Market?", *The Accounting Review*, 69: 617-637.
- Wojciechowski, S. (1982), "Du Pont Evaluates FAS 52", *Management Accounting*, (July): 31-35.

